

Pest,
márcz. 4. 1871.

NÉPNEVELŐK LAPJA.

9. sz.
VI. évfolyam.

Megjelenik szombaton.

Több szakférfi közreműködése mellett szerkeszti Márki József tdr, kiadó-tulajdonos.

Lapunkra folyvást előfizethetni. Az előfizetési pénz (1 tanévre 3 fr., 1/2 évre 1 fr. 50 kr., 1/3 évre 1 fr.) és kéziratok szerkesztő- s kiadó hivatalba (Kecskeméti-
utca 5-dik sz.) kéretnek küldetni. Első-megrendelési idő leteltével, lapunk csupa **elfogadását** is **megrendelésnek** tekintjük.

A néptanítói életről valami.

A menny és föld hatalmas ura, alkotója oly szép rendben teremté a világot, hogy bátran mondhatjuk: Isten bölcseségének nincs határa.

Isten szerette a világot; azért már első napon mondá: legyen világosság!

Valamint a madarakat repülésre, a halakat uszásra: úgy az embert munkára teremtette. E világon már többé nincs paradicsom, azt tudjuk. De tudjuk azt is, hogy Isten egy napot pihenésre adott az embernek. A néptanítónak azonban nem hogy vasárnapja volna, de éjjele sincs.

Ha Isten újból akarna engem teremteni, s most kérdezné: minek teremtsenek? ezt válaszolnám: Tanítónak teremts, édes Istenem, tanítónak; de adj szárnyakat is, hogy napi munkám után szent fölséged trónjának zsámolyához szállva, ott legalább megpihenjek. E világon már talán nincs is, ki a tanítóról kellőleg gondoskodnék.

Vizsgáljuk a dolgot közelebbről.

Reggel 7 órakor a tanító templomba megy, ha kántor; hol orgonálni és énekelni tartozik. Mire után sokszor keresztelés, vagy avatás van, hol mint sekrestyés fungál. Onnét pedig egész buzgósággal az iskolába siet. Iskola után temetni, vagy a papot beteghez kísérni köteles; uton-útfélen csejgetni tartozván. Következik az ebéd. Ebéd után ismét megy iskolába. Ha a tanító nem akar gatyaszárban járni, szükséges, hogy magán tanórákat adjon; különben nem is élhet a felhőkkel lehulló jövedelem cseppjeiből. „Már minek magán órákat adni?“ kérdezhetné valaki; hiszen most a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur kegyes nyilatkozata szerint a 15 éven felüli tanulni vágyók oktatásáért 2—3 frtot kap; ha t. i. sikert tud előmutatni.

Csak hogy némely helyen ki nem fizeti magát az olyan munka. Pl. a hol csak 6 egyén jelentkezik, összesen 12 forintot kap. Estve 2 óráig tanítván, többet költ petroleumra, mint a mennyit tanítás fejében kap. De történetik még, hogy az illetők a vizsgálatról tartva, elmaradnak. De haladni sem lehet faluhelyen a felnőttek oktatásával, mert sokszor még éjjel is kell gyóntatni menni betegekhez; ha iskolában van a tanítást, ha pedig alszik, az álmot kell félbeszakítani. *)

Hát az önképzés hol marad?...

Igy telnek le a tanító napjai és éjjelei. A kik belátják a tanító fáradságát, azzal biztatnak, hogy nagy érdeme van egy ta-

*) Csak aztán lenne mindezekért legalább anynyi fizetés is, hogy p. 30 év múlva a félretettek-ből nyugodtan élhetne az ekkép elesigázott szegény népnevelő, kántor és sekrestyés. Szerk.

nitónak; mert kik sokat oktatnak, ragyogni fognak mint égen a csillagok.

De e világon az érdem sem a tanítóé. Ha jó az iskola, az a pap érdeme (s nem ritkán veres övet is kap); ha pedig rosszul áll az iskola, azt a tanító hanyagságának rójják fel.

Irhatnék még többet a tanítói életről; de már misére harangoznak*), sekrestyébe kell sietni.

Ferencz Antal,

kántor, tanító, és sekrestyés.

A tanügyi irodalom ferde kinövésai.

III.

Ugyan ki volna más, mint dr. Zafféry Károly, a „Népiskolai Lapok“ nagyreményű szerkesztője?!

„Mert azon két órát, melyet a növendékek hetenkint az egyházi hitelenzötől a hittanból nyerne, nevelésnek nevezni okosan nem lehet.“

„Népiskolai lapok“ 6-ik száma 1870.

Eddig, ha talán két előbbi cikkemet figyelmeztetné méltatta a szives olvasó, azt hihette, vagy inkább azzal menthette a tisztelettel nevezett nagyreményű szerkesztője, hogy hisz tulajdonképen nem az a főcélja a világ a szóló „Népiskolai Lapok“-nak, hogy szerént kicsinyes módszertani cikkeket, szeréntük schulmeisteri fogásokkal, szeréntük azonban pszichológiai ismereteket követelő tökélytel mutasson be, mert hisz e lap inkább csak magasabb elvi kérdések vitatása s meghalározása végett kezdte s folytatja csillogó színezetben előtünedező fényes tudori pályáját! S abból, hogy valaki elméletének gyakorlatiasságát bebizonyítani nem tudja, gondolkák némelyek, épen nem következik, hogy az az elmélet hamis, miután megeshetik, hogy mások, a gyakorlat emberei, az elmélet igazságát belátva, ügyesen alkalmazhatják.

Mi ezek ellenében az elmúlt 1800, mond ezernyolcszáz esztendőkre utalunk, melyek alatt még nem akadt praktikus, ki ezen urak elméletét gyakorlatilag alkalmazhatta volna; sőt előttünk ez urak egyszerű elmélete a tenger hullámaiban uszkál roncolt árbocsaival.

De ne bánjunk ezen urakkal ily méltó kegyetlenséggel, borítsuk feledés fátyolával az ugys sötét 1800 évet, s álljunk szóba azokkal, kik ugy mentegetik a tudós szerkesztője, hogy nem a gyakor-

*) E szerént t. Ön már mégis messze vitte, mert — a mint látszik — a harangozástól föl van mentve. Nagy haladás. Szerk.

lat, jóllehet a kettőt elválhatlannak tartjuk, de az elmélet terén akar népnevelésünk egén tündökölni. Talán még iskolát is akar alapítani, melyet mi, ha csakugyan alakulna, nem nevezhetnénk egyébnek; mit b... k házának (azaz bölcsek házának, — nemde? — Szerk.)

Mily nagyszerűen dagadozhatott a nagyreményű szerkesztőség tettűs kebele e szóra: nevelészetű iskola-alapítás! Főléb-resztjük azonban rajongó álmaiból, s mindenki, ki a józan pädagogia színvonalán áll, be fogja látni, hogy az irány, mely a „Népiskolai Lapok“-ban a legostobább következetességgel mind jobban-jobban kifejezést nyer, a kedves- és boldogemlékü, még talán élő, de miután Lessing szerént nincs az írva, mit nem olvasnak, néhai boldogult „Tanodai Lapok“ sorsára jut, vagy a b... k (Lásd fön. — Szerk.) házába vezet.

Jelenleg e végből foglalkozzunk a „Népiskolai Lapok“ 1871-ki jan. 28. 4. számában megjelent elméletű cikkel, mely a lelki tehetségek műveléséről szól, s furcsa dolgokat hadar össze az emberi lélekről. A cikk a 26, 27, 28 és 29. lapokon nyújtózik el rest kényelemben; írja Mártonffy K. Márton, állapotára nézve expap, nem régiben vetkezett ki, s cikke nem egyéb, mint a hiányos theologiai ismeretekből még nála, vagy rajta maradt máz, de melyet a tudós szerkesztőség szorultsága, tetszése, vagy talán mély bölcsesége is, az által, hogy közlöt, tudós közönsége előtt a csalhatatlanság, a „Tanodai Lapok“ szerént, hogy jobban legyen mondva, csalatközhatatlanság bélyegével látott el.

E fogalomzavar alapeszméje oda megy ki, hogy a lélek öröktől fogva való, s ez a testtel egyesül ugyan, de nem tudjuk, mikor; némelyek szerént a fogamzás első pillanatában, mások szerént a különböző nemekhez képest a fogamzás után 40., vagy 80-dik napon. A lélek nem bir kezdetben létezésének tudatával, jóllehet ős állapotában a bünbeesés előtt tökélyes volt, s csak a bünbeesés után romlott meg stb.

V zsgálgassuk a bibliai psychologok ez eszmejátékait az ész, a tudomány világánál. Mindenki így szokott szólni: az ember test- és lélekből áll. De a szemlélet, mely e szólam kimondásakor bennünk származik, nem szokott azonos lenni a bibliai psychologusok sajátosságos szemléletével, s így különbözik a „Népiskolai Lapok“ sajátosságos nevelészetű s bölcselmi észjárásától is. Mi azon meggyőződésben vagyunk, hogy, miután az emberben szellemi tevékenységet veszünk észre, szellemünk is van; de a kifejezést nem azért használjuk, hogy talán ez a szellem különvált valami volna, hanem csak azért, hogy a részletezés által a dolgot annál inkább megértjük. Hogy a

nevezett cikkező nem ilyeseket gondol s akar másokkal elhíttetni, világosan bizonyítja az, hogy e szellemet, mely tehát nem anyag, öröktől-fogva-valóság óta az öröktől-fogva-valótól nyerte az ember, s mégis ez teljesen össze van forrva az anyaggal, s az anyagot ez élteti. Balga föltevés, mely a neveléstudomány körébe nem tartozik. Mire nekünk nevelőknek tudunk, hogy honnan vette eredetét a szellem, s hogy hová jut?! Mi megelégszünk, s ha helyesen akarunk nevelni, meg kell elégednünk azzal, hogy milyen a szellem; s ezt tehetjük tapasztalati úton, mert megfigyelhetjük nyilvánosságait kezdetől végig. Mi a mi feladatunk! Tervszerűen hatni, hogy tárgyunk mindig jobb és okosabb legyen; vagy ha a nevelészet józan eszményét akarjuk felállítani, ez nem lehet más, miut a tudományos és erkölcsi tökély egéslegnagyobb foka. Ezekre nézve pedig nem szükséges tudnunk, hogy az, mire fejlesztőleg hatunk, micsoda — lényegileg; hogy honnan veszi eredetét s hová jut: de igen is, hogy milyen, mert csakis a tulajdonság fogja nekünk az eszközöket kimutatni. Nem lehet tehát a pädagogia tárgya a lélek misége, s azon viszonyok, melyek az időre, illetőleg az örökkévalóságra vonatkoznak; hanem csak a tulajdonság, vagyis mikor érzéki eszközökhöz vagyunk utalva, nem ragadtathatunk az érzékföltöttség rajongó országába, mert az ily rajongások nem engedik, hogy a természet útjain természetesen járassunk. Mi a szellem fejlődését ez úton matematikai pontossággal tudjuk megjelölni, s ez nemcsak fölöslegessé teszi, hogy bölcselmi elvontságokkal foglalkozzunk, de szigoruan a tapasztalatra utal, vagyis azon utra, melyen azt mondjuk ki: a neveléstudomány tapasztalati tudomány, s így mindazon dolgok, melyek a tapasztalás körén kívül esnek, nem beleválók. Ezért a nevelészetben nem lehet szólni sem a lélek istentől való származásáról, sem miségéről, sem hovájutásáról; mert ezt a tapasztalat nem adja tudtunkra. S midőn a nevelészet ezt teszi, nem tagadja, hogy a lélek istentől származik, hogy az nem anyag, hogy örökkévaló: hanem csak a maga határait szabja meg, a körébe nem foglalható dolgokat szépen kiválasztja, magát megtisztítja s azok rendes helyét kijelöli.

Berzély Aurél.

(Folyt. köv.)

Paed. utazás Württembergben.

— Szalk Gyula tanártól. —

V. Württemberg tanítóiról.

Legelőször is azon gyúponot, mely körül a tanító egész élete kereng és mely nem más, mint az anyagi állás, mindennapi kenyér, — fogjuk szemügyre venni.

Egy falusi rendes néptanítónak legkevesebb fizetése 400 déli német forintban, szabadlakás és járulékokban van megállapítva. Minden állandóan kinevezett tanító mester (Schulmeister) címet visel.

Ha egy iskola 2 tanítóval bir, az elsőnek 425 frt a másodiknak 400 frtja van; ha 3-mal: 450, 425, 400; ha 4-gyel: 475, 450 etc.; ha 5-tel: 500, 475 etc.

Tanítóképezdéből kikerült fiatal ember csak mint tanító-helyettes (unständiger Lehrer) kap állomást; ha a 24. évet elérte, megengedtetik, hogy rendes tanítói vizsgát tehessen ugyanazon a helyen, a hol a képezdét végezte. Ha kiállja a vizsgát, alkalmaztatatik mint rendes tanító. Négyezer lakost számláló városban átlagos fizetése egy rendes tanítónak legkevesebb 500 frt; 6000 ember által lakott városban 550 frt; több mint 6000 lelket számláló városban 600 frt; de 700-ra és többre is mehet.

Reutlingen városban a tanítók 400—700 frtot, és 125 forintot lakdíj fejében kapnak.

A fizetésnek egy része legalább 50 forintig gabonában adandó ki; tiszta buza (illetőleg tönköly, Dinkel) mérejét csak négy forintba szabad számítani, s így a tanító 50 forint helyett 8 $\frac{1}{2}$ mérő buzát kap. Ha a buza ára magasabbra száll, s a tanító a buza árát pénzben követeli, a mi jogában áll, gyakran megtörténik, hogy 50 forint helyett 60—80, sőt 100 forintot is kap.

Ezt fizeti a község. Az államtól minden tanító kap 42 évtől 55-ig évenként 25 forintot, 55 évtől 50 frt öregségi segélyt.

Minden község tartozik a tanítónak szép és tiszta lakást adni, mely áll: 1) három szobából (kettő fűtésre, és egy fűtetlen hálószoba), 2) egy konyha és éléskamrából, 3) pince, 4) alkalmas helyből a tüzifa elhelyezésére, 5) külön (az iskolás gyermekekétől különvált) árnyékszék, 6) ha földek is tartoznak a tanító járulékhöz, akkor szükségesek az illető gazdasági helyiségek is.

Városokban, hol több tanító van egy iskolánál alkalmazva és az iskolai épületben el nem férnek, a község annyi lakdíj köteles fizetni, hogy 3 szobát és hozzávaló helyiségeket kaphassanak.

A tanító egyszersmind egyházi; és ez véleményem szerént a legfeketébb pontja a sokban előrehaladt országnak. Hogy a dolog ne lássék úgy, a hogyan van, a tanítónak egy egyházi segédet adtak, ki a közönséges dolgokat, mint: harangozás, papöltöztetés, sekrestye-seprést etc. végzi. De azért a tanító mindenért felelős. Különös az, hogy az egyházi-segédnek átlagos fizetése — legalább az 1856-ki állami iskola-tudósítás statistikájában úgy találtam — 31 frt 46 kr. a protestánsoknál, és 27 frt a katolikusoknál; míg azon tanítónak, a ki maga végzi az egyházi dolgát, átlagos fizetése csak 20 frt 52 kr a protestánsoknál, és 29 frt (?) 30 kr. a katolikusoknál; tehát kevesebb mint a segédnek.

Minden tanító köteles hetenként 30, szakbeli oktatásnál 32 órát adni. Minden további hetenkénti óráért harmadrendű községben (2000 lélekig) évenként 12 frtot, másodrendűekben (6000 lélekig) 18, elsőrendűekben (24000-ig) 24 frtot kap.

A továbbképző iskolai előadásért a néptanítók külön fizettetnek, hetenkénti 1 óráért egy folyamra (5 hónap) 30 forintjával; hetenkénti 4 óráért az egész folyamra tehát 120 forinttal. Így van legalább Ellwangenben.

Szégyenére válik a württembergi iskolai törvényeknek azon törvénycikk: hogy a tanító fizetése alábbszállítható oly községekben, melyek a meghatározott minimumnál többet adnak. Ugy látszik, ezen

redukálást néhány magyar község, mint például Magyar-Óvár, Württembergtől tanulták.

Végtére minden tanító köteles évenként fizetésének 2%-át az ált. nyugdíjpenztárba letenni. Szolgálati képtelenség esetén 10 évi tetteles szolgálattal után a fizetés 40%-a jár; minden további működési évvel növekszik a nyugdíj 1 $\frac{3}{4}$ %-kal, míg csak az 1200 forintnyi minimumot el nem éri.

(Folyt. köv.)

A vallás- és közoktatásügyi miniszterium 1871-diki költségvetésének tárgyalása. (Febr. 16. stb.)

(Folytatás.)

P. Szathmáry Károly: b. Eötvösnek nem (egyes) akaratát, hanem szellemét kell magunkévá tenni, mely folytonos előhaladásra, tökélyesülésre ösztönöz. A miniszteri értesítés türelemre int. Elfogadom ez intést, de csak azon akadályokra nézve, melyek elhárítása a törvényhozásnak és kormányának módjában nem áll, melyek elhárítása — időkérdés: a többire nézve határozottan nem. Elismérem, hogy idő kell, míg 14 ezer tanterem fölépül, míg 10 ezer új tanítót növelhetünk, míg e hiányos ismeretekkel bíró tanítókat újak váltják föl; míg képezdék, alapnöveldek kellő számmal alapíttatnak az országban; el talán még azt is, hogy az ország szomorú anyagi helyzeténél fogva nem fordíthat annyit közoktatására, mennyit akar és akarnia kell: de nem ismerhetem el azon akadályok iránti türelem jogosultságát, melyek a közoktatási törvény végrehajtását, tehát a nemzetnek törvénynyé szentesült akaratát akarják meggátolni. — Bármily sötétek azon adatok, melyeket a miniszteri értesítésből meríthetünk: hogy a tankötelezettek fele sem jár iskolába; hogy a tanodák létező száma felénnyire sem elég: kénytelen vagyok ezekhez még azon árnyéklatot is adni, hogy a 13 ezer iskolának tudomásom szerént legalább felébe fiúk s leányok együtt járnak. És ezen körülmény azon fölül, hogy megdöbbentőleg mutatja, miszerént még legalább 7—8 ezerrel több iskola kell, mint a mennyit az értesítés követel, — egyszersmind két igen sürgető szükséglet állít elénk: először a női képezdék szaporítását. A létező 14 ezer tanító között a tanítónők száma 250-et sem tesz hazánkban. Már pedig nemcsak a leányokat, hanem — mint Amerikában történik — a kisebb fiu-gyermekeket is nők sokkal előnyösebben nevelnék. Ez által egy második kérdés utja is egyengetve lenne, a mennyiben 10—12 ezer nő juthatna becsületesen kenyérhez. — Ezután áttér szöve a főnebb jogosulatlanoknak nevezett akadályokra; ezek: a nemzet közönye, az izgatások, melyeket a miniszteri értesítés is fölemlít s melyekhez szóló hozzá teszi: a kormány közegeinek erélytelensége. — A közöny leginkább a polgári osztályban található. Nem kárhoztatja a minisztert, hogy önként vállalkozó tanfelügyelőket keres; mert ha csak pár oly férfit talál*, kit az ügy iránti lelkesedés

* Pedig talált többet is.

és nem pusztá hivatalvágy vezet, kétany-
nyi eredményt mutat be, mint azon hanyag
tanfelügyelők, kiknek tömeges elküldésébe
magam is szívesen beleegyezek. De abban,
ugy mond, nem érthetek Schwarzczal
egyét, hogy semmit sem avatkozva a fele-
kezeti iskolák ügyébe, vegyünk föl 8—10
millió kölcsönt és építsünk a létező, néhol
5—6 felekezeti rossz iskola mellé egy szép
h a t o d i k a t. Elég, ha a létező hiányt pó-
toljuk; elég, ha a felekezeteknek versenyt
engedünk, melyet én üdvösnék tartok, de
csak abban, hogy még jobb feleke-
z e t i i s k o l á k a t állítsanak az állami-
aknál. Mire nézve én a kormánytól határo-
zottságot, erélyt és a törvény végrehajtá-
sát követelem. Ha volt joga egy abszolút
kormánynak a magyar klerus egyik legki-
tünőbb tagját püspöki székéről elmozdita-
ni: miért nem lehet a mi kormányunknak
minden akadályt utból elhárítani s az iz-
gatásokat megbüntetni?*)

T i s z a K á l m á n: a tanügyben, leg-
alsó foktól a legfelsőbig, oly szoros
kapcsolat van, hogy bármelyik stádiumá-
ban hanyagoltassék az el, megboszulja
magát valamennyiben. S azért a tanügy
kérdéseit csakis kapcsolatosan egymással
egyenlő elvek alapján lehet helyesen meg-
oldani. Hol vitattassanak meg ezen elvek:
itt a ház kebelében-e, vagy csak a válasz-
tott bizottságban, — ezt tán később lehet
elhatározni. De némely kérdések iránt tisztá-
ba kell előre jönnünk, hogy a többi
megoldhassuk. Így a tanulási és tanítási
szabadságnak, mint mely a tanügy fölvi-
rágzásának egyik lényeges föltétele, — én
határozott és feltétlen barátja vagyok. El-
ismerem az állam jogát, sőt kötelességét is
a tanügyre befolyani. Az államot megilleti a
felügyelet; joga és kötelessége meghatá-
rozni a képzettség fokát, melyet azoktól
követel, kik bizonyos pályára szánják ma-
gokat; állítani intézeteket, melyekben leg-
célzszerűbbnek tartja ezen szükséges ismeretek
megszerzését. De ha ezt megtette,
azon túl a társulati, egyéni, felekezeti
működésnek is szabadon kell hagyni a
tért. Nem kell kérdezni senkit: hol, kitől
tanult; de igen is, hogy mit tud. (Élénk
helyeslés.) Azonban nem lehet a tanügy
tárgyában teendő intézkedéseket kellő al-
possággal meghatározni addig, míg tisztá-
ban nem vagyunk az alapok iránt, melyek-
kel az állam rendelkezhetik. Például:
egyetlen egy egyetemünk van, hol egy hit-
felekezet bír csak theologiai facultással.
Hogy ez a vallási egyenlőséggel megegyez-
nék, gondolom, senki vitatni nem fogja. A
helyes kibontakozás ebből nem az volna:
állítani a többinek is; hanem eltörölni azt
is, a mi van. (Élénk helyeslés); mert ki ha-
tározhatja meg, hány hitfelekezet lesz még
és így hány theologiai fakultás kell? (Élénk
tetszés). Igen, de az egyetemi alapokkal
(vagyonnal) még tisztában nem vagyunk.
Vannak, kik azoknak legnagyobb részét
mint felekezeti vagyont szeretnék tekin-
tetni; míg — igen helyesen — sokan azt
vitatják, hogy ha van is az egyetemi ala-
pok közt felekezeti vagyon, de ez még
csak nem is nagyobb része ezen alapoknak.

*) Csak hogy — fájdalom — ezen urak arról
sincsének meggyőződve, hogy az ország törvénye
s z o n t. (L. péld. Irsik Fer. ur gondolkodását a
Népisik. lapokban 7. sz.)

Igy áll a dolog a középtanodákra nézve
is. Már tehát hogy csak ezen nagyfontos-
ságu kérdésben határozni lehessen, ismerni
kell az alapok minőségét, s a nem egyter-
mészetű alapokat külön választani; mert
az államkormány hatása és befolyása nem
lehet egy és ugyanaz — az orsz. alapok-
ból és a felekezeti alapokból föntartott
tanintézetek irányában. — Van még más
szempont is, mely az alapok tisztába hozá-
talát követeli. Államkormány helyesen nem
kezelhet más, mint államalapítványokat;
sem nagyobb összegeket a nélkül, hogy
azok bevételeik s kiadásaiakkal az évi költ-
ségvetésben kimutatva legyenek. S ime-
nálunk a cultusz-miniszter 34 milliónyi ala-
pítványból több mint 30 milliónak sem
bevételét, sem kiadását az évi költségve-
tésben ki nem mutatta. Okul az hozatik
föl, hogy ezek nem állami, legalább nem
tisztán állami alapok. — Ezen alkotmány-
ellenes helyzetnek véget vetni, a t. ház
első teendője. Mire nézve indítványt fogok
előterjeszteni; melynek fölolvása előtt
azonban bátor vagyok egy megjegyzést
tenni, melyet előbb kellett volna tennem.
Én igen természetesnek találom, hogy a
jelenlegi kultusz- és közokt. miniszter ur,
ki csak pár nappal ezelőtt neveztetett ki,
a költségvetés védelmében, a költségve-
tés tételei iránt fölmerülhető kételyek
magyarázatában részt nem vesz; mert
hisz nem lehet még neki kellő tájéko-
zottsága arra, hogy ezt tesse. Még
azt is természetesnek találom, hogy az
elődje által benyújtott törvényjavaslatokra
most rögtön nem nyilatkozik; mi —
tekintve a törvény-javaslat nagy fontosságát
— nem is egészen jószinben tűnt volna föl.
De ki kell jelentenem, elsőre nézve: hogy
a ház határozatainak — hacsak ő maga,
miután tájékozva lesz, a házat azok módo-
sítása iránt föl nem kéri s ez azokat nem
módosítja — rá nézve ép oly kötelezőknek
kell lenniök, mintha jelenlétében alkottat-
tak volna. (Általános helyeslés); másodikra
nézve, hogy minél rövidebb idő alatt fon-
tolóra véve a dolgot, nyilatkozzék: főn
akarja-e tartani ezen törvényjavaslatokat
vagy módosítani, vagy pedig, a mi az én
ohajtásom, egészen újakat akar beadni.
(Helyeslés balfelől). — Indítványom: a ház
az egyetemi alapok megvizsgálására már a
mult évben kinevezett 2 bizottságot uta-
sítsa, hogy munkálkodásukat (az egyetemi
s egyéb a közokt. s vallás-miniszterium ál-
tal kezelt alapok jogi természetének meg-
vizsgálását) haladék nélkül megkezdvén s
lehetőszorgalommal folytatván, mielőbb ki-
merítő jelentést tegyen a képviselőház
asztalára. — Azt hiszem, e javaslatot jelen
alkalommal lehetne tárgyalni s reményilem,
el is fog adtatni. (Általános fölkiál-
tások: elfogadjuk!) (Folyt. köv.)

Pest, mártz. 1. A „Népnevelők pesti
egylete“ f. évi febrban tartott választmá-
nyi és közgyűléseiből. — Mindkettőben
Zichy Antal ur, az egylet ujonan meg-
választott elnöke, elnökölt, egyszersmind
azon tanfelügyelők egyike, kik országgyű-
lésünk némely t. képviselőinek megrovásai
alá épen nem esnek, sőt azokon messze
fölülemelkednek.

A választmányi ülés febr. 22-én tarta-
tott. Tárgyai közül kiemeljük a követke-

zőket: 1. A „Budai tanító-egylettől“ idő-
közben érkezett levél mutattatott be,
melyben jelenti a t. szomszéd, hogy az
egyesülést a pestivel elvben elfogadja. —
2. Burghardt István, pártolótag, Pest ér-
demes polgára, választmányi taggá választá-
sát levél útján megköszöni, ideje nem
lévén az üléseken megjelenni; különben
az egylet céljainak lehető előmozdítását
ígérve. — 3. Ugyanez alkalommal Frey
József, ujan megválasztott egyik alelnök
is, korára hivatkozva, magát a terhes hi-
vataltól fölmentetni kéri. Azonban az elnök
s az összes jelenlevők kérésére ugyanazt a
budaiak egyesüléseig (vagy legalább ezen
egyesülés eldőléseig) megtartja. — 4. Bi-
zottságok alakíttatnak a választmány tag-
jaiból; és pedig a) n e v e l é s z e t i, melynek
tagjai lettek: Lederer, Röser, Márki, Se-
ligmann, Péterfy S., Jerney, Rákóczy; b)
g a z d a s á g i, következő tagokkal: Göndöcs,
Clauser, Órley, Jeny, Vannay, Falvay, Le-
dényi; c) k ö n y v t á r i, tagok: Sretvizer,
Ladányi, Streiling, Wittinger, Márki, Fi-
scher, Bakó; d) g o n d n o k i, melynek tagjai:
Rákóczy, Iritsek, Göndöcs, Frey, Wolken-
berg, Halász Gy., Bagonyi. — 5. A választ-
mányi ülések idejeül minden hónap 2-dik
szerdaja esti 1/2 8-kor; a tagok mindany-
nyiszor külön is meghivatnak levelezési
lapok útján. A közgyűlésekre meghívás
hirlapilag fog történni, időről-időre. — 6.
Falvay Antal két bizottság működéseinek
mibenléte iránt tesz kérdést: azon bizott-
ságé iránt, mely a kormány által kiadott
„népiskolai könyveknek“, a pesti s egyéb
nagyobb-városi viszonyokat illetőleg, meg-
vizsgálásával bizatott meg; és azon bizott-
ságé iránt, melyet az egylet az egyet. tani-
tógyűlés megbízása folytán küldött ki
„országos tanító-egylet“ alakítási előmun-
kálatainak megtételére. Fölvilágosítást Pé-
terfy ad, válaszolván: hogy a tagok össze-
hívásával Hokkes tagtárs volt megbizva,
ki azonban eddig különféle elfoglaltságai
miatt a megbízást nem teljesíthette.

A febr. 26-ki közgyűlést csaknem kizá-
rólag Péterfy Sándor egyleti alelnök ala-
pos, világos előadása „az anyanyelv keze-
léséről, különösen III. osztályban“ foglal-
kodtatta; melyre sok oldalú élénk eszme-
csere következett számos tag részéről. —
Jövő számunkban megkísértjük az egész-
nek némi vázlatát adni. — Az előadást
megelőzték: öt darab jeles műnek, Zichy
Antal ur „angol-történelmi tanulmányai-
nak“ átadása Márki József tdr által az
egylet könyvtára részére s azoknak Ladá-
nyi könyvtárnok által átvétele, melyeket
szerző ajándékozott az egyletnek; továbbá:
bálbizottsági jelentés, melyből kitűnt, hogy
az egylet február 1-jén tartott táncvigal-
mának bevétele 574 frt 44 krt, kiadása
545 frt 50 krt, és így tiszta jövedelme 28
frt 94 krt tesz; ide nem számítva a még
kүнlevő követeléseket; végre pályázati
jelentés elnök részéről az általa és Posner
K. L. ur által kitűzött kérdésekre. Brassai
és Gregus urak voltak a bírálatra fölkerve.
Zichy Pestalazzi-féle pályakérdésére 1)
Posneréra (a közös iskolák előnyeiről) 10
mű érkezett; amaz, és ezek közül 4, de kü-
lönösen 2 — megüti a mértéket.

Zalaegerszeg, febr. Az ismétlődő iskolákban működő rendes tanítónak jár-e külön fizetés, és ha jár, kinek kell azt fizetni? Ezen kérdés merült fel a febr. hó 6-kán tartott megyei iskolatanács ülésében. Első része a kérdésnek egyhangulag „igen”-nel döntetett el; másokra nézve a vélemények elágazók valának. Némelyek a tanulókat, némelyek a községet akarák a fizetéssel terhelni és a dolog elhalasztatott.

Legyen szabad e tárgyat következő elmélkedések által némileg felderíteni. Természeti törvény, hogy a szülék, addig míg gyermekeik önmagukon nem segíthetnek, azokat ápolják és neveljék. A vallás követeli, hogy nem csak a testet, hanem a lelket is ápolják. „Mit használ embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkének pedig kárát vallja? Márk, VIII. 36. — Az állam a szellem képzését is sürgeti.

E két utolsóhoz a szülék részint nem értvén, részint kenyér keresés által akadályoztatván, részint pedig csupa kényelemből a tanítóra ruházzák ezen teendőket.

Mi tehát természetesebb, mint hogy manna már régóta nem hull az égből, és fűjek sem keringenek az ember feje körül, úgy hogy azokat kézzel megfoghatná, — mi természetesebb, mondok, mint hogy a szülék a tanítót élelmezéssel és minden más szükségleteivel ellátni kötelesek, ha a tanítás és nevelésre a tanító egész idejét feláldozza. Egyes szülék ily terhet el nem viselhetvén, a község vállalja magára a tanító elváltatásával egyszersmind a tanító eltartását. (Jóllehet, mint mindenki tudja, eddig még a törvény hatalomszáva sem hozhatta a tanítót oly helyzetbe, hogy magánórák adása nélkül élélhetne; fizetése alig fedezi legégetőbb szükségleteit.)

A nép addig taníttatja gyermekeit, míg nem használhatja kenyérkeresésre; mi 12 éves korban már mesterségben vagy a földmivelésnél megtörténik. A vallás felügyelői szintén még eddig megelégedtek, ha a gyermek 12 éves koráig tanulta a vallást. De az állam attól tartván, hogy az ily gyermek könnyen ellefeletheti azt, a mit 12 éves koráig tanult, parancsolja, hogy ha a tanuló tanulmányait felsőbb iskolákban nem folytatja, 15 éves koráig járjon az ismétlődő iskolába, mert az államnak jó tizedek és örmesterekre is van szüksége*); tehát fizesse az állam. (Vége köv.)

Vegyesek.

— Megjelent s hozzánk beküldetett: „Svájcban és Bajorországban szerzett tanulmányok. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister megbízásából előterjeszti Molnár Aladár, a közokt. ministeriumban oszt. tanácsos és a M. akad. l. tagja. Buda, 1871.” N. Sr. 268 lap. Ára 1 frt 50 kr. Kapható Ráth Mór bizományában Pesten. — Nagy szorgalommal s ügyszeretettel összeállított tanulságos mű; méltó, hogy minden népis-kolai s felsőbb-tanodai könyvtár, vagy ha

*) Van ám, mert eddig nagyon is sok volt a közember — műveltségben. Szerk.

lehet, minden tanító s tanügybarát megszeresse magának. — Szabadságot fogunk magunknak venni belőle egy-két mutatóvány közlésére.

— Beküldetett hozzánk: „Hervata füzeér. Második kötet. Irta s kézirat helyett nyomatá báró idős Rudics József. Pest, 1870.” N. Sr. 271 lap, díszkötés. — Az első kötet megjelent 1857-ben hasonló tartalommal. Mindkét kötet könnyen gördülő, olykor játszi, de leginkább — a címnek megfelelőleg — búsan elmélkedő lantos költeményeket foglal magában. A füzer a Révay által kiadott „Két nagyságos elme szüleményeire” emlékeztet egyfelől, míg más részről Kisfaludy Sándor hasonló műveit juttatja eszünkbe. Minden esetre szerzőjük harmadik nagyságos elmének beillik közéjük. E második kötetet szerző megnyerő, magyar vonású arcképe, a csinos kiállítás mellett, még inkább díszíti.

— Jövő apr. 1-től kezdve Komáromban „Komáromi lapok” cím alatt Siegler Károly, mint laptulajdonos s felelős szerkesztő, heti lapot fog megindítani, hasznos, mulattató, helyi s vidéki érdekeket fölkaroló tartalommal. Előfizetési ár: helyben egész évre 6 frt, 1/2 évre 3 frt, 1/4 évre 1 frt 50 kr.; vidékre 7 frt, 3 frt 50 kr., s 1 frt 80 kr. (egész, 1/2 s 1/4 évre). A pénzék márt. 15-ig küldendők be.

— A baranyamegyei iskolatanács feliratot nyújtott be az országgyűléshez, melyben hatalmas érvekkel támogatja kérelmét, hogy az iskolák jellegének (felekezetiisége vagy közösségének) átalakítása alkalmával a működő tanítók választás alá ne essenek előbb, mint a tanítói állomásnak törvény értelmében történt megüresedése után. (Néptanoda, jan. 30.) — Nem kételkedünk, hogy a tanács jogos és méltányos folyamodása, melyhez külön felirattal a „Pécsi tanító-egylet” is csatlakozott, meg fog hallgattatni.

— Egy felföldi kath. gyülekezetben mintegy 4 év óta nincs rendes tanító. Darab ideig segítettek magokon mások által; később a megholt tanítónak özvegy leányát, ki orgonálni tud, tették meg tanító s kántornak. Ez tanítja a gyermekeket, elvégzi a misét s a temetésekben szépen elénekli a „circumdederunt”-ot. Különb. a rendes tanító választása folyamatban van. (Hon, febr. 17. e.)

— Zágonyi György ur, mindazokkal, kik vele levelezésben állnak, tudatja, hogy lakását Ó-Budáról Erdélybe, Székely-Kereszturra tette át, hol mint állam-képezdei zenetanár nyert alkalmazást. — Üdvözljük s kérjük további szíves részvétét lapunk iránt.

— Liber J. urat a Fröbel 2-ik sz.-ban üdvözljük. Csak azon „boldogtalan” képzelődésben ne maradjon, mintha mi akár „alapnevelést” valódi nevelés nélkül dicsőítenénk, akár „ovást” vagy „fröbelelést” (nincs az eszmére más szó) valódi neveléssel párosítva kárhoztatnánk. Ne tessék rólunk ezt képzelni; túléltük mi már t. Liber ur korát, melyben rendszeren még lehet jó nagy adag boldog vagy boldogtalan képzelődésnek helye.

Röviden: jól idézett L. ur lapunkból, de félre értette azt; pedig bizony magyarul beszélünk.

— A Tanodai Lapok „viruló zöld (!) ágain” (febr. 2.), „Olesz”, ki „uj” már aligha „lesz”, — megtámadja az egyetemes tanító-gyűlés s általában a népnevelés egyik díszét s büszkeségét, Vass Mátyást, azokért, miket az a Népn. l. m.-évi 47. sz.-ban „Legyünk ébren” cím alatt elmondott. A választ V. urra hagyjuk. Megjegyezzük, hogy általában a T. L. elméncírói elv-elleneseiket minduntalan „kakukoknak” kiabálják; mintha ez valami élvolna. Pedig tudhatnák ez elmés urak, hogy a kakuk folyvást saját nevét kiabálja; ergo: a ki a „kakuk” hangot gyakran hangoztatja, az a valódi kakuk.

— A Tanodai Lapokban már nem csak „borsot s paprikát”, nem csak port szórnak az olvasó szemébe, hanem kanálisból markolt argumentumokkal is dobálóznak. (Lásd márt. 2-ki számát: „Őszinte válasz”. Annál sajnósabb, minél őszintébb). Miily piszkos lé közlése által nem akarunk lapunkból fertőt csinálni; s Berzéti ur, e paprika-piaci mocskolások után is, oly tisztán áll előttünk, mint egyetemes tanító-gyűlési remek beszédének hallgatásakor állott — nem csak a mi, hanem 2000 tanfőrfü s nevelésbarát szemében. A mocskozapor visszacsurog arra, ki avval a T. L. 1/4 rész terrenumán fergeteget csinál. A tárgyról, uraim, a tárgyról; nem a személyről, erről sem tárgyalva s oly minden kritikán alul-ésőleg.

— Irsik Ferenc urnak a „Népis-kolapok” febr. 18-ki számában. Kimondta azt, hogy I. urnak bajuszosnak kell lennie s csak úgy szólhat a népneveléshez? Mi csupán azt állítottuk, hogy miután I. ur bennünket „öregesz”, hát ő bizonyosan nagyon fiatal s még bajusza sincs tán. Nem észszerű következtetés ez? I. ur nem akar fiatal lenni; s bennünket Danielik „Életrajzára” utal. Sajnos, ott nem találtuk születési évét kitéve. Ergo, még most sem hiszszük, hogy I. ur öreg és nem ifju ur. — „Hogy mi talán magunkat a majom fajhoz számítjuk? Kérde I. ur. De hogy számítjuk mi! Önök csinálnak mindenből majmot! (L. Népis-kol. l. 1870 dec. 17. sz., 91. l., jegyzet). — „Csak egy törvényhozót ismer I. ur, kinek törvényei szentek, az Uristent”. Hm, hm! Hát tudja I. ur, hogyan, kik és mely közegek által hozza Isten a maga törvényeit? Ugy látszik, nem tudja; még azt sem, hogy minden ember kebele, a sz. lélek temploma. (Evangelium). Nem tehetünk róla; ez a felnöttek oktatásához tartozik, nem e szűk helyre. — Ki állította: hogy a tehetségek bármely tökélyesbítése s gyarapítása a nevelés fogalmát kimeríti? Igen is, merit belőle valamit, de ki nem meríti. Ugy látszik, I. ur nem ért jól magyarul. — Kérde I. ur: „Talán bizony magunk számára árendáltuk ki a nevelés legelőjét?” De hogy; I. urnak meghagytuk még a bogácsos részt. — Annyit azonban el kell ismernünk, hogy multkori leckénk (az „ifju urazás”) használt Irsik urnak; ezuttal már nem „öreg uraz.”